

Mediatizált nyelvjárások

Bodó Csanád

ELTE BTK

Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék

Budapest

A kortárs szociolingvisztika nem laboviánus elméletei kritikusan viszonyulnak a nyelvváltozat (standard, nyelvjárás, etnolektus, szociolektus stb.) fogalmához (Blommaert 2013, Blommaert–Rampton 2011). Az ide tartozó kategóriák dekonstruálása azonban sokszor azzal jár együtt, hogy nem vesszük figyelembe azoknak a beszélőkre gyakorolt hatásait. Márpedig ezek a konstrukciók, amelyek a kor reprezentációs és hatalmi szerkezetéhez kötődő kontextusokban lépnek fel, jelentősen befolyásolják a nyelvhasználók viselkedését: pozíciókat jelölnek ki (például a standard vagy a nyelvjárási beszélőét), vizsgálati kérdéseket vetnek fel (autonóm nyelvvé vált-e, mondjuk, a moldvai csángó dialektus?) vagy éppen intézményeket teremtenek meg (többek között a „határon túli” magyar nyelv irodáit).

Az előadás egy ilyen kategóriát, a „nyelvjárás” fogalmát vizsgálja meg kétféle kontextusban. Egyrészt az új médiában, rámutatva arra, hogy ebben a közegben a nyelvi változatosság korábban egymástól jól elkülönülő és sokszor egymással összegeztethetetlen – nem egyszer ebből adódóan marginalizált – koncepciói jelennek meg egymás mellett. Az elemzés ilyen „zűrös adatokat” (Blommaert 2015) vizsgál az úgynevezett „Nyelvjárás-projekt”-hez kapcsolódóan, amely néhány éve az erdélyi magyarok népszerű hírportálján, a Transindexen mutatta be és tette közbeszéd tárgyává a Romániában beszélt főbb magyar nyelvváltozatokat. Másrészt az előadás a moldvai magyar nyelvi revitalizációs programban megjelenő mediatizált „csángó” nyelvjárással foglalkozik, főképp azokkal a reprezentációkkal, amelyek a program tanárai és diákjai, valamint annak magyarországi támogatói között folytatott levelezésben artikulálódnak. A csángó dialektust ezekben a levelekben a Nyelvjárás-projekt szövegeihez hasonlóan nem a köznapi, hanem az „emelkedett” performancia jeleníti meg (vö. Coupland 2011, Bell–Gibson 2011, Jaffe és mtsai 2015), amelynek a közönsége a nyelvjárás koncepcióját a hitelesség és az anonimitás ideológiái (Woolard 2008) mentén értelmezi újra.

Hivatkozások

- Bell, Allan – Andy Gibson 2011. Staging language: An introduction to the sociolinguistics of performance. *Journal of Sociolinguistics* 15, 555-572.
- Blommaert, Jan 2013. Language and the study of diversity. *Working Papers in Urban Language & Literacies* 113.
- Blommaert, J. 2015. Language: the great diversifier. In Vertovec S. (szerk.), *Routledge International Handbook of Diversity Studies*. Routledge, 83–90.
- Blommaert, Jan – Ben Rampton 2011. Language and Superdiversity. *Diversities* 13/2: 1–21.
- Coupland, Nikolas 2011. The Sociolinguistics of Style. In Rajend Mesthrie ed., *The Cambridge Handbook of Sociolinguistics*. Cambridge: Cambridge University Press. 138-156.
- Jaffe, Alexandra, Michèle Koven, Sabina Perrino and Cécile B. Vigouroux (szerk.) 2015. Heteroglossia, performance, power, and participation. *Language in Society* 44(2). [Tematikus szám.]
- Woolard, K. A. 2008. Language and identity choice in Catalonia: The Interplay of contrasting ideologies of linguistic authority. In Süselbeck, K., U. Mühlischlegel and P. Masson (szerk.), *Lengua, nación e identidad. La regulación del plurilingüismo en España y América Latina*. Vervuert/Iberoamericana, 303–323.